

На основу члана 48. став 1. Закона о културном наслеђу („Службени гласник РС”, број 129/21), члана 14. став 2. Закона о музејској делатности („Службени гласник РС”, бр. 35/21 и 96/21) и члана 8. став 1. Закона о Народној скупштини („Службени гласник РС”, број 9/10),

Народна скупштина Републике Србије, на седници Шестог ванредног заседања у Четрнаестом сазиву, одржаној 28. јануара 2026. године, донела је

О Д Л У К У

о утврђивању Вотивних колица, инв. бр. 05_4533 НМС, за културно добро од изузетног значаја

1. Утврђује се музејски предмет, **ВОТИВНА КОЛИЦА**; инв. бр. 05_4533 НМС; локалитет: Дупљаја-Град, општина Бела Црква, АП Војводина, Република Србија; датовање: сса 14–13 век пре нове ере; материјал и техника: керамика; димензије: укупна димензија: 25,6 x 16 cm, колица: 8,6 x 26 x 14 cm, фигурина: 13,5 x 7,5 cm, 3 x точак: 10 cm, поклопац: 4,2 x 7,5 cm, нето тежина 1,15 kg, за културно добро од изузетног значаја.

ВОТИВНА КОЛИЦА, инв. бр. 05_4533 НМС, налази се у објекту Народног музеја Србије, у улици Трг Републике бр. 1а, на територији општине Стари град, Београд.

2. Опис изгледа и стања културног добра:

Дупљајска статуета приказује антропоморфно божанство смештено у троколици коју вуку три барске патке (лат. *Anas platyrhynchos*), две мушке и једна женска јединка. Целокупна композиција има јасно изражен симболички карактер. На фигури се препознају елементи маске и ритуалног костима, што указује на постојање ритуала у којима су људи преузимали атрибуте животиња – вероватно као облик анимистичког веровања у повезаност човека и природе. Маскирање у животињске облике, у овом случају птице, могло је имати улогу посредника између земаљског и небеског света, између човека и божанства.

3. Музејски предмет се чува у Збирци бронзаног доба Народног музеја Србије.

4. Образложење вредности и особености културног добра:

У оквиру збирке бронзаног доба Народног музеја Србије, посебно место заузимају чувена Дупљајска колица, један од најзначајнијих и најпознатијих предмета бронзаног доба на простору југоисточне Европе. Овај култни предмет, који се с правом сматра ремек-делом праисторијске уметности, представља не само уметнички израз изузетне израде већ и материјални одраз сложеног духовног и друштвеног живота људи тог времена. Колица су случајно пронађена почетком 20.

века на налазишту у селу Дупљаја, смешеном између Беле Цркве и Вршца, у североисточном делу Србије. Иако детаљни подаци о околностима налаза нису сачувани, познато је да су колица откупљена за Народни музеј 1930. године, чиме су постала део националне културне баштине.

Према археолошким налазима, вотивна колица припадају културном комплексу Дубовац–Жуто Брдо–Gârla Mare, који је у периоду од средине 2. миленијума пре нове ере обухватао простор доњег Подунавља. Овај културни комплекс познат је по високим технолошким и уметничким достигнућима, нарочито у обради бронзе, изради накита и декоративних предмета од керамике, као и по развијеном систему веровања у коме су поједини симболи попут Сунца, воде и птица имали изузетно важно место. У том контексту, Дупљајска колица нису само уметнички предмет, већ и сведочанство о духовном животу, ритуалима и митолошким представама људи који су их створили.

Бронзано доба, које се у овом делу Европе оквирно датује у период између средине 3. и 2. миленијума пре нове ере, обележено је револуционарним променама у производњи, технологији и друштвеним односима. Овладавање техником обраде метала представљало је корак ка савременијем начину живота, јер је бронза, као спој бакра и калаја, омогућила производњу чвршћег и издржљивијег оруђа и оружја, као и израду сложенијих предмета свакодневне и култне намене. Истовремено, уметнички израз овог доба постаје све рафиниранији – фигуралне представе, декоративни орнаменти и симболички мотиви одражавају не само техничко умеће већ и духовну зрелост и осећај за апстрактно и сакрално.

Дупљајска статуета приказује антропоморфно божанство смештено у троколици коју вуку три барске патке (лат. *Anas platyrhynchos*), две мушке и једна женска јединка. Целокупна композиција има јасно изражен симболички карактер. На фигури се препознају елементи маске и ритуалног костима, што указује на постојање ритуала у којима су људи преузимали атрибуте животиња – вероватно као облик анимистичког веровања у повезаност човека и природе. Маскирање у животињске облике, у овом случају птице, могло је имати улогу посредника између земаљског и небеског света, између човека и божанства.

Посебно упечатљив детаљ јесте раскошна и орнаментална ношња фигуре, која је израђена са изузетним осећајем за детаљ. Док из данашње перспективе њен изглед можемо повезати са женским одевним облицима, фигура ипак садржи и јасно наглашене мушке гениталије, као и елементе оклопа (штитнике за руке), типичне за ратничке представе. Та двојност, спајање мушког и женског, телесног и духовног, може се тумачити као симбол плодности, стварања и божанске целовитости – мотив који је чест у праисторијским религијама. Декорација одеће и накита, као што су спиралне огрлице, апликае, наруквице и појасеви, верно одражавају стил и симболику бронзаног доба. Спирала, као чест мотив, представљала је циклус живота, кретање сунца и вечито обнављање природе.

Посматрано у ширем контексту, иконографија Дупљајских колица одражава снажан соларни симболизам. На поду кола утиснут је диск Сунца, што недвосмислено упућује на повезаност са култом Сунца, присутним у многим културама тог доба. Сунце, као извор светлости и живота, било је често представљано као покретно небеско тело, које се превози преко неба у колима

или чамцу. У том смислу, Дупљајска колица могу се посматрати као визуелна метафора Сунчевог пута кроз небо, што је концепт познат и у северноевропским примерима, попут, чувених Трудхолмских колица из Данске, са којима овај предмет често бива упоређиван.

Фигура звонастог облика, са главом птичијих карактеристика и наглашеном косом, представља врхунац стилизације и уметничке апстракције. Овакви облици указују на изузетно развијен естетски сензибилитет и способност да се сложене идеје изразе кроз симболе. Тело је обликовано тако да су руке савијене и положене испод груди, што можда означава ритуални став, молитву или чин приношења жртве. Целокупна композиција делује складно и динамично.

Посебну пажњу заслужује и чињеница да су гениталије и код људске фигуре и код птица – скривене. Та симболичка особина могла би упућивати на сакралну природу представе, где физичка обележја уступају место духовној суштини. У неким тумачењима, овај мотив се повезује са идејом преласка у други, трансцендентни свет, где телесно постаје споредно у односу на духовно.

Археолошке анализе показују да је тип накита и орнаментике представљен на фигурини био у употреби током дужег периода, што отежава прецизно датовање. С обзиром на то да је бронзани накит представљао вредност која се дуго чувала и често рециклирала, могуће је да су поједини украси на фигури анахрони у односу на време израде самог предмета. Ово сведочи о дуготрајности симболике и о поштовању према материјалима који су имали не само економску већ и духовну вредност.

Иако је током више од једног века изнет низ теорија о функцији и значењу Дупљајских колица – од представе сунчевог божанства, преко симбола прелаза између света живих и мртвих, до обредног предмета употребљаваног у култу плодности – ниједна интерпретација није до краја потврђена. Управо та недореченост, као и изузетна уметничка изведба, чине овај предмет предметом непрекидне научне радозналости и инспирације.

Данас се Дупљајска колица, поред своје музејске вредности, налазе и у симболичкој употреби – њихов лик познат је широј јавности са возачких и саобраћајних исправа Републике Србије. На тај начин, овај артефакт наставља да живи као део савременог културног идентитета, подсећајући нас на далеке почетке уметничког израза, технолошког напретка и духовних трагања наших предака, због чега заслужује статус културног добра од изузетног значаја.

5. Категорија музејског предмета је културно добро од изузетног значаја (културно добро I категорије).

6. Музејски предмет се трајно чува и излаже у објекту Народног музеја Србије, ул. Трг Републике бр. 1а, општина Стари град, Београд.

7. Утврђују се следеће мере заштите музејског предмета, његова намена и начин чувања, одржавања и коришћења:

1) Ближи услови чувања, одржавања и коришћења културног добра:

- Заштитити предмет од физичких, хемијских и биолошких оштећења услед земљотреса, пожара, поплаве, као и од крађе и вандализма;

- просторије за излагање и чување музејског предмета треба да буду опремљене уређајима за континуирано праћење температуре и релативне влажности (дата-логер), као и одvlaживачима и овлаживачима по потреби, уз контролу температуре и релативне влажности ваздуха од 15 – 25°C, односно 25 – 75 %;
- укупна доза осветљења, коју предмет прима на изложбеној поставци, не сме да прелази 600.000 лукс сати годишње (lx.h/y), због остатака беле боје, односно, ниво осветљености не сме да прелази 200 lx;
- предмет треба фиксирати од покретања унутар витрине.

2) Стручне и техничке мере заштите ради обезбеђивања културног добра од пропадања, оштећења, уништења и крађе:

- витрина у којој се чува предмет мора да буде заштићена од провале (закључана специјалним алатом или кључевима који чувају у складу са стручним упутствима Народног музеја Србије) и од ломљења стакла (ламинатно против-провално стакло);
- инсталирање техничких средстава за дојаву и гашење пожара;
- инсталирање детектора поплаве;
- редовно праћење исправности инсталација;
- редовно праћење температуре и релативне влажности ваздуха, а у случају одступања предузимање неопходних прописаних мера;
- редован детаљан преглед предмета од стране конзерватора двапут годишње.

3) Начин обезбеђивања коришћења и доступности културног добра јавности:

- повремено излагање музејског предмета у сталној поставци Народног музеја Србије;
- излагање музејског предмета у витрини која је закључана, у просторији која је обезбеђена целодневним видео-надзором;
- руковање музејским предметом искључиво од стране стручних лица уз коришћење рукавица;
- забрана фотографисања предмета у изложбеном простору Музеја, осим уз посебне дозволе и надзор, без употребе блица.

4) Ограничења и забране у погледу располагања културним добром и његове употребе, у складу са законом:

- Република Србија има право прече куповине културног добра (члан 103. Закона о културном наслеђу);
- забрана коришћења музејског предмета на начин који није у складу са његовом природом, наменом и значајем или на начин који може довести до његовог оштећења.

8. Саставни део ове одлуке је фотографија музејског предмета.

9. Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

РС број 4

У Београду, 28. јануара 2026. године

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ПРЕДСЕДНИК

Ана Брнабић

